

**СПРАВА «ФЕЛЬДМАН ТА БАНК «СЛОВ'ЯНСЬКИЙ» ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF FELDMAN AND SLOVYANSKYU BANK v. UKRAINE)**

(Заява № 42758/05)

Стислий виклад рішення від 21 грудня 2017 року

У лютому та березні 2000 року національними органами влади було порушено дві кримінальні справи за обвинуваченням керівництва комерційного акціонерного банку «Слов'янський» (далі — банк-заявник) в ухиленні від сплати податків та зловживанні службовим становищем. Перший заявник був віце-президентом, засновником і мажоритарним акціонером банку-заявника.

29 червня 2000 року Національний банк України (далі — НБУ) зупинив дію ліцензії банку-заявника на здійснення окремих операцій. Згодом на цінні папери банку-заявника було накладено арешт.

Постановою НБУ від 11 січня 2001 року банківська ліцензія банку-заявника була відкликана та розпочата ліквідаційна процедура. Перший заявник оскаржив постанову НБУ в порядку цивільного судочинства до суду першої та згодом апеляційної інстанції. Суди першої та апеляційної інстанції відмовили у задоволенні позову.

21 квітня 2005 року Верховний Суд України скасував попередні рішення судів та закрити провадження, постановивши, що скарга першого заявника не підлягала розгляду, оскільки він не мав відповідних повноважень діяти в інтересах банку-заявника, а його скарга підлягала розгляду в господарських судах.

30 листопада 2012 року процедуру ліквідації банку-заявника було завершено. До Європейського суду з прав людини (далі — Європейський суд) заявники скаржилися на порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) у зв'язку з неможливістю домогтися перегляду судом постанови НБУ від 11 січня 2001 року. За статтею 1 Першого протоколу до Конвенції банк-заявник скаржився, що постанова НБУ від 11 січня 2001 року була незаконною, а у нього не було можливості домогтися незалежного судового перегляду заходів, застосованих НБУ. Заявники також скаржилися, що активи, на які було накладено арешт, були у подальшому вилучені без належних підстав і такі заходи призвели до економічного знищення банку, наслідком якого зрештою стала процедура ліквідації.

Розглянувши питання прийнятності скарг першого заявника, поданих у якості мажоритарного акціонера, Європейський суд визнав їх несумісними за критерієм *ratione personae* із положеннями Конвенції та такими, що мають бути відхилені.

Розглянувши скаргу банку-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції, Європейський суд вказав, що на момент оскаржуваних подій банк-заявник перебував під контролем ліквідаційної комісії, до складу якої входили переважно працівники територіальних управлінь НБУ, що вказувало на наявність конфлікту інтересів комісії та банку-заявника, та унеможливило звернення останнього до господарського суду для оскарження постанови НБУ. Також Європейський суд вказав, що відповідно до позиції Верховного Суду України в його ухвалі від 21 квітня 2005 року, перший заявник, як акціонер, не мав права ініціювати провадження у будь-якому суді, у тому числі й господарських судах. Європейський суд вказав, що банк-заявник не мав доступу до суду у спорі щодо його прав та обов'язків цивільного характеру та констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Розглянувши скарги банку-заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції Європейський суд зазначив, що рішення про відкликання ліцензії банку-заявника на здійснення операцій та запровадження ліквідаційної процедури було прийнято відповідно до національного законодавства, чинного на момент подій. Ця адміністративна процедура була повністю покладена на НБУ, який користувався широкою свободою розсуду у цій сфері, і не вбачається, що в процесі прийняття рішень були забезпечені належні гарантії незалежності та неупередженості. Крім того, адміністративна процедура, в результаті якої було прийнято постанову НБУ від 11 січня 2001 року, не передбачала будь-яку ефективну участь керівництва банку з метою надання йому можливості викласти свою позицію щодо ситуації та, за необхідності, висунути заперечення проти запланованих заходів до їх застосування. Також Європейський суд вказав, що не було ефективних ретроспективних засобів юридичного захисту, які банк-заявник міг використати щодо постанови НБУ. У зв'язку з цим Європейський суд констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Інші скарги банку-заявника Європейський суд відхилив як неприйнятні відповідно до пунктів 1 та 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з недотриманням ним правила щодо шестимісячного строку для подання заяви.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Постановляє*, що перший заявник має право подавати та підтримувати цю заяву в інтересах банку-заявника;

2. *Долучає до суті справи заперечення Уряду про невичерпання національних засобів юридичного захисту у зв'язку зі скаргою банку-заявника щодо доступу до суду та відхиляє його після розгляду по суті;*

3. *Оголошує* прийнятними скарги банку-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції (щодо права на доступ до суду) та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (стверджуване порушення НБУ майнових прав банку-заявника), а решту скарг у заяві — неприйнятними;

4. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо банку-заявника;

5. *Постановляє*, що було порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з втручанням НБУ у майнові права банку-заявника;

6. *Відхиляє* вимогу щодо справедливої сатисфакції.»